

چهارمین مجلس خبرگان رهبری و بازهم کرسی های خالی از زنان

■ الهام راد ■

تقریباً ۱۰۰ سال پیش هنگام تنظیم نظام نامه انتخابات مصوب ۱۹ رجب ۱۳۲۸ در بجهوجه تعیین شرایط افراد برای رأی دادن در ماده سوم درج شد، اشخاصی که از انتخاب کردن کلیتاً محروم هستند به شرح ذیل اند:

اولاً، طایفه نسوان

ثانیاً، اشخاص خارج از رشد

سپس در ماده ۵ همان قانون در وصف واجدین شرایط انتخاب شدن ذکر گردید، اشخاصی که از انتخاب شدن محروم اند عبارتند از: طایفه انانیه و تبعه خارجه^۱

از آن زمان تاکنون نزدیک ۱۰۰ سال گذشته است. در طول این یک قرن مجالس بسیاری برای دفاع از حقوق ملت تشکیل شده است، نمایندگان بسیاری با داعیه دفاع از حقوق مردم وارد این مجالس شده و بر کرسی های وکیل الرعایایی تکیه زده اند. اما این تاریخ پر فراز و نشیب مردانه کم و بیش گویای این واقعیت بوده که تنها صدای مردان قدر قدرت در صحن و سرای مجالس طنین انداخته و هیاهوی تحکم مردانه فضای دارالمله را پر کرده است و زنان حاضران

تمام و کمال اندرونی ها و غایبان همیشگی صحنه های سیاسی بوده اند.

۱- قانون اساسی

جمهوری اسلامی ایران

با تنظیم قانون اساسی که سمبل انقلاب اسلامی و خواست مردم برای دگرگونی رژیم حاکم تلقی می شده به کرات برابری آحاد ملت اعم از زن و مرد در برخورداری از حقوق و تکالیف مندرج در این سند تحکیم کننده نظام اسلامی، انقلابی و جمهوری خواه تکرار شد؛ چنانکه اصول سوم، نوزدهم، بیستم، بیست و یکم، چهل و سوم، چهل و هشتم و... گویای آن است. اما آیا نتیجه عملی برپایی این اصول، حاکی از همان عبارات و کلمات پرداخته شده در قانون اساسی است؟

هنوز مرجعیت، قضاوت و ولایت همچون دژهای مستحکم و غیرقابل نفوذی مانده اند که در همین تاریخ چندین و چند ساله زنان در رسیدن به آنها راه به جایی نبرده اند (چه قضاوت و ولایت در نظریه مشهور فقیهان، مشروط به رجولیت (مردانگی) است.

مرجعیت نیز همینطور^۲. سال گذشته هنگام برگزاری انتخابات ریاست جمهوری که به زعم برخی، مصداق همان ولایت و در دست گرفتن امور اجرایی کشور است، واژه رجل دوباره مناقشه برانگیز شد، اما باز هم هیچ زنی نتوانست وارد این عرصه صرفاً مردانه شود و حاصل این همه سال های طولانی استمرار مردی و مردانگی بر اریکه های قدرت جز خالی ماندن عرصه های کلیدی و سرنوشت ساز قدرت از حضور زنان چیزی بیش نبوده است. به راستی آیا هیچ زنی توان رقابت و هموردی با مردان سیاست پیشه را نداشته است؟

۲- وظایف و اختیارات رهبری

اصل یکصد و دهم (۱۱۰) قانون اساسی وظایف و اختیارات رهبری را برشمرده است: تعیین سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص نظام، نظارت بر حسن اجرای سیاست های کلی نظام، فرمان همه پرس، فرماندهی کل نیروهای مسلح، نصب و عزل و

قبول استعفای فقهای شورای نگهبان، رئیس قوه قضائیه، رئیس سازمان صدا و سیما، فرماندهان نظامی و انتظامی، نظارت عام بر عملکرد قوای سه گانه در بحرانی ترین شرایط کشور از جمله در برابر دشمنی های خارجی و حل معضلات نظام که از طرق عادی قابل حل نیست.

به طور کلی رهبر منتخب خبرگان، ولایت امر و همه مسئولیت های ناشی از آن را بر عهده خواهد داشت (اصل یکصد و هفتم قانون اساسی). در اهمیت نقش نهاد رهبری هم شاید ذکر همین نکته کافی باشد که رهبری اختیاراتی همچون تعیین رئیس صدا و سیما و یا نصب رئیس قوه قضائیه را بر عهده دارد. حداقل این دو پست در حوزه زنان از اهمیت وافرایی برخوردار است. مگر نه اینکه سیاست های گسترده صدا و سیما نقش به سزایی در فرهنگ سازی و ترویج اندیشه های مساوات طلبی به نفع زنان دارد. صدا و سیمایی که رویکردی جدی نسبت به فرهنگ سازی جنسیتی در جامعه اتخاذ کند از ابزارهای بالقوه و بالفعل ارتقاء حقوق زنان شمرده می شود. قوانین نابرابر نیز در قوه قضائیه ای می تواند اصلاح شود که یک سیاست گسترده و هماهنگ نسبت به رفع تبعیض قانونی از زنان در برنامه ریزی های آن دستگاه اتخاذ شده باشد. پس نهاد ناظر بر رهبری نه تنها بایستی مجموعه ای از صاحب نظران و کارشناسان رشته های مختلف را در بر بگیرد، بلکه نماینده تمام اقشار، صنوف، زنان و مردان جامعه باشد. اما آیا واقعیت امر همین بوده است؟

قبل از ذکر وظایف و اختیارات رهبری، اصل یکصد و هفتم (۱۰۷) قانون اساسی، تعیین رهبر (مهم ترین شخص حقیقی و حقوقی نظام) را به عهده خبرگان منتخب مردم گذاشته است. بر این اساس خبرگان رهبری اختیار عزل، نصب و تعیین رهبر را دارند. (اصل ۱۱۱ قانون اساسی). بنابراین علاوه بر آنکه جایگاه رهبر در نظام جمهوری اسلامی ایران بسیار منحصر به فرد است، مجلس خبرگان رهبری نیز از نقش کلیدی به دلیل وسعت عملکرد در عزل یا انتصاب رهبری و نظارت بر عملکرد وی برخوردار است.

اما این دو نهاد بسیار مهم در جامعه ای انجام وظیفه می کنند که نیمی از آن رازنان و دختران تشکیل می دهند. نیمی از یک جمعیت بودن دقیقاً به معنای داشتن سهم برابر در تعیین سرنوشت همان جمعیت است. نیمی از جمعیت بودن به معنای سهم بودن در همه

حوزه های نظارت، تصمیم گیری، عزل، انتصاب و انتخاب در کلیه فرایندهای قانونگذاری، اجرایی و نظارتی.

به علاوه رهبر مقید به شرایطی همچون: مدیریت، شجاعت، تدبیر و بینش سیاسی علاوه بر شرط اجتهاد است که افراد سیاست شناس، مدیر، جامعه شناس و کارشناسان علمی به عنوان متخصصان این مسائل قادر به تشخیص رهبر شایسته هستند. این افراد البته در بین روحانیون و فقها فراوانند. اما محصور کردن خبرویت تعیین رهبری در بین خاص فقها چه بسا ممکن است موجب محدودیت مقررات تشخیص رهبر و اجاد تمام شرایط گردد و ظرافت این نکته را در تعاریف و اشارات برخی از اعضای غیر فقیه شورای بازنگری می توان مشاهده نمود. (۳) از طرف دیگر باید توجه داشت که مقام رهبری به عنوان نماینده همه اقشار جامعه بر کل جامعه مدیریت می نماید. منطق سیاسی اقتضاء می کند که خبرگان تعیین رهبر هویتی عام و فراگیر تر از هویت صنفی روحانی داشته باشند. (۳)

۳- مجلس خبرگان رهبری

تاکنون سه دوره انتخابات مجلس خبرگان رهبری برگزار شده است. اما بیش از هر مجلس دیگری خالی از حضور زنان بوده است. اولین دوره انتخابات مجلس خبرگان در ۱۹ آذر برگزار شد و طی آن ۶۹ نفر از نمایندگان مردم به این مجلس که در ۳ تیرماه ۱۳۶۲ افتتاح شد، راه یافتند. اما به دلیل اینکه در هنگام برگزاری اولین دوره در قانون اساسی شرایط نمایندگان مجلس خبرگان صراحتاً بیان نشده بود، تعیین شرایط مطابق اصل ۱۰۸ برای نخستین بار به فقهای شورای نگهبان و پس از آن به خود مجلس خبرگان واگذار شد. سپس در قانون انتخابات مجلس خبرگان که شرایط نمایندگان ذکر شد، مرجع تشخیص واجدان شرایط طبق تبصره یکم ماده سوم همین قانون فقهای شورای نگهبان تعیین شد. گفتنی است مدت هر دوره مجلس خبرگان ۸ سال است که طولانی ترین زمان نسبت به هر مجلس دیگری است. طبق اولین آئین نامه ای که توسط فقهای شورای نگهبان تنظیم شد، شرایط نمایندگان به ترتیب ذیل ذکر گردید:

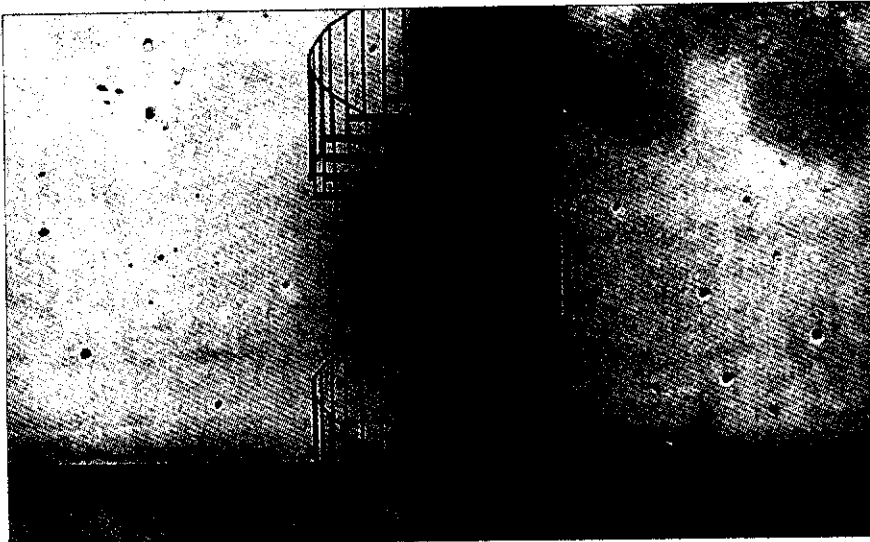
- الف- اشتهار به دیانت و وثوق و شایستگی
- ب- اجتهاد در حدی که قدرت استنباط بعضی مسائل فقهی را داشته باشد و بتواند ولی فقیه واجد شرایط را تشخیص دهد.
- ج- بینش سیاسی و اجتماعی و آشنایی با مسائل روز
- د- معتقد بودن به نظام جمهوری اسلامی ایران

ه- نداشتن سوء سابقه سیاسی و اجتماعی شاید بتوان در چند جمله خلاصه کرد که مجلس خبرگان رهبری متشکل از فقیهان و مجتهدان واجد شرایطی است که صلاحیتشان توسط فقهای شورای نگهبان تأیید شده برای مدت ۸ سال سمت نمایندگی را در اختیار می گیرند، حدنصاب آنها بیش از ۶۵ سال است و ۳ وظیفه مهم شناسایی، انتخاب و نظارت بر رهبری را بر عهده دارند.

خبرگان رهبری درباره همه فقهای واجد شرایط مذکور در اصول پنجم و یکصد و نهم (۱۰۹) مشورت می کنند. هرگاه یکی از آنان را اعلام به احکام و موضوعات فقهی یا مسائل سیاسی و اجتماعی و یا دارای مقبولیت عام یا واجد برجستگی خاص در یکی از صفات مذکور در اصل یکصد و نهم تشخیص دهند، او را به رهبری انتخاب می کنند و در غیر این صورت یکی از آنان را به عنوان رهبر انتخاب

**○ نهاد ناظر بر رهبری
نه تنها بایستی**

**مجموعه ای از صاحب نظران
و کارشناسان رشته های مختلف
را در بر بگیرد بلکه باید نماینده
تمام اقشار، صنوف، زنان
و مردان باشد.**

و معرفی می نمایند. (قسمتی از اصل یکصد و هفتم^(۵))

همچنین طبق اصل یکصد و یازدهم، هرگاه رهبر از انجام وظایف قانونی خود ناتوان شود و یا فاقد یکی از شرایط مذکور در اصول پنجم و یکصد و نهم گردد، یا معلوم شود از آغاز فاقد بعضی از شرایط بوده است از مقام خود برکنار خواهد شد. تشخیص این امر بر عهده خبرگان مذکور در اصل یکصد و هفتم است. بنابراین بررسی وجود یا فقدان شرایط رهبری توسط مجلس خبرگان مستلزم نظارت مستمری است که این مجلس بر آن مقام دارا می شود. این نظارت از چنان اهمیتی برخوردار است که به موجب مصوبه خبرگان در مورد اصل یکصد و یازدهم قانون اساسی، به منظور اجرای اصل یکصد و یازدهم قانون اساسی خبرگان... از میان اعضای خود هیئت تحقیقی را مرکب از ۷ نفر برای مدت ۲ سال با رأی مخفی انتخاب می نمایند تا به وظایف مذکور در این قانون عمل نمایند (ماده ۱).

بنابراین عزل، نصب، تعیین و تشخیص صلاحیت های رهبری و نظارت بر امور رهبری از وظایف خطیر رهبری است. مهمترین و تنها اقدام مجلس خبرگان در طول این سال ها در همان مجلس اول صورت گرفت که انتخاب رهبر فعلی انقلاب اسلامی بود. دوره دوم مجلس خبرگان نیز اسفندماه ۱۳۶۹ و دوره سوم سال ۱۳۷۸ آغاز شد.

با اینکه شرط داشتن یک جنسیت خاص از همان ابتدای تنظیم آئین نامه وارد نشد، اما هیچ زنی کرسی نمایندگی را تاکنون در اختیار نگرفته است. در طول این ۳ دوره تنها در سال ۱۳۷۷ بود که ۲ مجتهد زن در ثبت نام اولیه کاندیداتوری شرکت داشتند که یکی از آن دو از شرکت در امتحان علمی سرباز زد و دیگر امتیاز لازم را برای ورود به مجلس کسب نکرد.^(۶) سوال این است که آیا شرط اجتهاد تنها دلیل برای عدم حضور یا ایجاد مانع برای حضور زنان است و یا عدم اشتیاق زنان به حضور در این مجلس عالی را هم می توان از دلایل موجه برشمرد و چرا؟

۲- با وجود عدم مخالفت جدی، زنان در خبرگان حضور ندارند

نایب رئیس خبرگان آیت الله امینی در همایش یک روزه ای که در شهر بندرعباس در ۱۹ خرداد ۸۵ برگزار شد، عنوان کرد: «به لحاظ قانونی هیچ منعی برای حضور بانوان در مجلس خبرگان رهبری وجود ندارد» و در توضیح سخنان خود افزود: «اگر خانمی

۵- اما چرا زنان نتوانسته یا نخواسته اند راهی به این مجلس باز کنند؟

کارشناسان مسائل زنان اغلب اوقات از موانع پنهان و بالقوه ای سخن می گویند که مانع حضور مطلوب و موثر زنان در عرصه های سیاسی و مدیریتی به ویژه در سطوح کلان می شود. موانعی که از پایداری، استمرار و استحکام بسیار بیشتری نسبت به قانون برخوردار است و نیروی قدرتمندی که در این موانع پنهان نهفته است، راه نفوذ و ایجاد هرگونه گسستی را بسیار دشوار می سازد.

الف- عملاً هیچ منع قانونی برای ورود زنان در مجلس خبرگان وجود ندارد و در ظاهر نیز کمتر کسی از علما و زعمای نظام نسبت به حضور زنان در مجلس خبرگان واکنش منفی نشان می دهد که تنها شرط حضور اجتهاد است. اما در دور سوم انتخابات هنگامی که یک بانوی مجتهده واجد همه شرایط برای حضور در انتخابات آماده می شد، از سوی برخی از همین آقایان منع گردید. شاید به این دلیل که حضور یک بانوی تنها در میان جمع کثیری از علمای زعام نمی تواند توجیه مناسبی داشته و شایسته باشد.

ب- از سوی دیگر با وجود این که جامعه الزهرا از مهرماه ۱۳۶۱ به ویژه تقریباً همزمان با برگزاری اولین مجلس خبرگان در قم راه اندازی شده، به تربیت زنان علاقه مند به مباحث فقهی و قرآنی می پردازد و تاکنون ۱۶ هزار فارغ التحصیل داشته است، معمولاً برخی از آقایان از نبود زنان مجتهد سخن می گویند.^(۷) به گفته دبیر کل جامعه زینب حتی زنان باید در مجلس خبرگان شرکت داشته باشند. ولی ما در این مورد به فضاسازی مذهبی نیاز داریم. اعتقاد داشتن چند حزب زنان به این موضوع کافی نیست. باید آقایان

مجتهده و عادل باشد، می تواند نامزد شود و در صورت انتخاب مردمی به مجلس خبرگان راه یابد.^(۸) مشابه این عبارات کم و بیش از سوی اکثر اعضای مجلس خبرگان و یا دیگر مجتهدان و فقها مانند حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی^(۹)، حجت الاسلام والمسلمین کروی^(۱۰)، آیت الله مصباح یزدی^(۱۱)، آیت الله سید موسی شبیری زنجانی^(۱۲)، حجت الاسلام مجید انصاری^(۱۳)، حجت الاسلام هاشم زاده هریسی^(۱۴)، آیت الله امینی^(۱۵)، آیت الله یزدی^(۱۶) و آیت الله مقتدایی^(۱۷) شده است. بیان مشابه و مکرر این اظهارات در واقع تأکیدی است بر اینکه قانوناً و عملاً هیچ منعی برای ورود زنان به مجلس خبرگان وجود ندارد.

جالب است که آیت الله مصباح یزدی رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) نیز در مورد حضور زنان در این باره اظهار داشته است: «اگر مردم تشخیص دادند: خانمی از جهت فقاقت و سایر شرایط اصلی از مجتهد مردی برتر است، همان عمل می شود. اگر شأن نمایندگان مجلس خبرگان رهبری از شئون مدیریتی باشد، طبق دیدگاه انتخابی زنان نمی توانند حضور یابند ولی طبق نظریه انتصابی که دیدگاه ما هم همین است. حضور بانوان در خبرگان اشکالی ندارد.»

○ آیت الله امینی:

به لحاظ قانونی

هیچ منعی برای حضور بانوان

در مجلس خبرگان رهبری

وجود ندارد.

به راستی
اینها هم از
زنان دانشمندی هستند
با هر چه سیاست پیشه
را داشته است

مجلس خبرگان

د- اما یکی از مهمترین دلایل عدم حضور زنان در این نهاد، نوع تعیین صلاحیت نمایندگان خبرگان رهبری است. کاندیداهای خبرگان با فیلترهای سخت فقهای شورای نگهبان انتخاب می شوند. اهمیت این موضوع هنگامی که تلخ ترین خاطره یکی از فقهای عظام شورای نگهبان بررسی لایحه الحاق به کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان باشد، شاید تا حدی روشن شود.^(۳)

بر اساس اظهارات آیت الله جنتی، یکی از اعضای محترم شورای نگهبان، نحوه احراز صلاحیت به شرح ذیل است: شورای نگهبان، آنجا که خود نماینده را می شناسد و از وجود شرایط در او علم و اطلاع دارد. به حجت شرعی اطمینان بخش دست یافته است. در این صورت به همان علم که بالاترین و قطعی ترین حجت شرعی و عقلی است اکتفا می کند و در مواردی که خود شناخت ندارد به طرق شرعی یا قانونی معرفی شده متوسل می شود و با تحقیق احراز می کند. احراز بپوش سیاسی و اجتماعی نماینده از طریق موضع گیری های شخصی در مسائل سیاسی، اظهارات، سخنرانی ها، نوشته ها به صورت کتاب، مقاله یا گفتگوها و جلسات، می تواند آشنایی وی را با مسائل سیاسی و اجتماعی روشن کند. روش دیگر نیز مصاحبه و سوال و جواب است.^(۴)

بنابراین باز هم گزینش و صلاحیت اعضای محترم شورای نگهبان در انتخاب نمایندگان از جمله زنان کاندیدا قطعاً تأثیر گذار خواهد بود.

قبل از برگزاری انتخابات چهارمین دوره مجلس خبرگان و در بحبوحه ثبت نام کاندیداهای ورود به این مجلس، در خبرها آمده بود که نمایندگان جامعه زینب به همراه لایسکل و گروه زنان با آیت الله مصباح یزدی دیدار و پیرامون انتخابات مجلس خبرگان گفتگو کرده اند. مریم بهروزی دبیر کل جامعه زینب اعلام کرده بود که در این دیدار علاوه بر موضوعاتی پیرامون نقش ولایت فقیه در نظام مردم سالاری دینی، ولایت فقیه، مشروعیت و مقبولیت، آرایش سیاسی و انتخابات و حضور زنان در انتخابات مجلس خبرگان رهبری صحبت خواهد شد.

بعد از گذشت یک سال از آن تاریخ و سایر خبرهایی که در مورد حضور زنان در مجلس خبرگان در اخبار، روزنامه ها و جراید چاپ شد، هیچ نام و نشانی از زنان مجتهده تحصیل کرده حوزه و نائل شده به درجات فقاہت نبود و هیچ زنی برای نمایندگی

مجلس خبرگان و جوامع روحانیت به این موضوع باور داشته باشند و کاندیداهای خود را معرفی کنند. خود قرار دهند.^(۵)

در حالی که حضور زنان در مجلس شورای نگهبان به صورت حجت است از زمان در کاندیدای خبرگان بازمانی افتخار اظهار حجت در فقه است و از آن بزرگان در این قضیه وارد شده، ولی چنانچه تخلف هایی باشند که شایسته است لازم را از خود در انتخابات کاندید کنند و در لیست هم حاضر از آنها

در این باره می توان گفت که اگرچه در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است و در این باره تاکنون هیچ اقدامی صورت نگرفته است.

○ کارشناسان مسائل زنان اغلب اوقات از موانعی سخن می گویند که مانع حضور مطلوب و موثر زنان در عرصه های سیاسی به ویژه در سطوح کلان می شود.

هم در دانشگاهها و نهادهای اداری کشور واجد دانش و تجربه شده اند، مفهوم عظیم فقها و اجتهاد به معنای مصطلح که به معنای اصل آن فهم دین و جهاد در راه ذکر آن است، امری نیست که محدود به مردان با حوزویان باشد.

www.roozna.com

۱۰- اگر شأن نمایندگان مجلس خبرگان از شوون مدیریتی باشد چنانچه در نظریه انتخاب مطرح است، شرکت زنان در این مجلس دارای اشکال می شود، اما بنا بر این که نقش خبرگان، آرایه نظر کارشناسی برای تشخیص اصلح باشد - که طبق نظریه انتصاب است - هیچ مشکلی پیش نمی آید و لذا ما هم معتقدیم خانمها می توانند در مجلس خبرگان شرکت کنند

11- www.irna.ir/fa/news/view/line-7/8507154437140816.htm

۱۲- در حال حاضر ۵۰ درصد از جمعیت ما را زنان تشکیل می دهند باید زمینه ای فراهم شود تا بتوانیم از این پتانسیل در خبرگان نیز استفاده کنیم.

www.aftabnews.ir/dcc1eq2beqm0.htm

۱۳- بر اساس قانون منعی برای حضور بانوان به عنوان کاندیدها در انتخابات خبرگان رهبری وجود ندارد. شرایط حضور، لباس روحانیت نیست، بلکه اجتهاد است. هیچ کجا گفته نشده است که نماینده خبرگان نباید زن باشد. چرا که قفاحت شرط کاندیدتوری است. بنابراین حضور زنان به عنوان کاندیدها هیچ منع قانونی ندارد.

۱۴- عضویت در خبرگان رهبری شرایطی دارد که در آئین نامه آمده و در آن این عضویت به مرد بودن مشروط نشده است و به همین دلیل اگر خانمی مجتهد و عادل باشد، می تواند نامزد شود و در صورت انتخاب مردمی به مجلس خبرگان راه یابد.

15- www.Aftabnews.ir/vdccc1eq2beqm0.htm

۱۶- زنان نیز می توانند عضو خبرگان باشند. زنتی که توانایی لازم را در مسئولیت داشته باشند. وی در جشنواره بانوی کرامت تأکید کرد امروز زن مجتهدی را نمی شناسم تا اگر مسئله جدیدی پیش آمد بتواند قوانین فقه، سنت، کتاب، فتاوا و یا اصول علمیه را پاسخ بگوید. وی افزود اگر چنین شخصی باشد چه بهتر، چرا که امروز زنان توانسته اند در بسیاری از عرصه ها به دلیل تلاش فراوان از مردان پیشی گیرند. روزنامه شرق، ۱۹ آذر ۱۳۸۴.

۱۷- مریم بهروزی، دبیر کل جامعه زینب: ما ۶ زن مجتهد را برای حضور در انتخابات مجلس خبرگان سراغ داریم/

http://www.ilna.com

۱۸- روزنامه شرق، یکشنبه ۱ مرداد ۱۳۸۵. زنان باید در خبرگان حضور داشته باشند.

19- www.aftabnews.ir

۲۰- روزنامه شرق، یکشنبه ۱ مرداد ۱۳۸۵. زنان باید در مجلس خبرگان حضور داشته باشند.

۲۱- www.zanan.co.ir/news/336000.htm به علاوه گفتگو باجناب آقای آیت الله جنتی از شبکه ۲ و اخبار ساعت ۲:۳۰ شبهای جمهوری اسلامی ایران نیز پخش شد.

22 - <http://www.nezam.org/persian/magazine/008/08.htm>.

23 - www.aftabnews.ir

ایران، جلد دوم، حاکمیت و نهادهای سیاسی، نشر میزان، پائیز ۱۳۸۱، ص. ۴۷.

۶- ماهنامه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، هنری پیام زن، سال سیزدهم، شماره یازدهم، بهمن ۱۳۸۳، پاورقی شماره ۱۱، ص ۱۷۷. همچنین در همین شماره در مطلب زنان، شخصیت اسلامی و دستاوردها، گفتگو با آیت الله هاشمی رفسنجانی، ریاست مجمع تشخیص مصلحت نظام، صفحه ۲۹ اشاره شده است که در انتخابات خبرگان دور سوم از تنها زن کاندید برای خبرگان خواسته شد تا انصراف دهد.

7- www.aftabnews.ir

۸- همین الان هم از نظر فکری و مبنایی هیچ مشکلی نداریم که خانمها باشند. اگر لازم باشد افرادی بیایند هیچ مانعی برای ماندن آنها در لحاظ عملی هم فکری کم الان در حدی هستیم که خانمهایی که بتوانند مثل ما با مصالح کلی مملکت آشنا باشند و نظر بدهند، وجود دارند من فکری کم در سطح وزرا و در سطح همه شئونی که هست می توانیم از خانمها استفاده کنیم. (مجله پیام زن، گفتگو با آیت الله هاشمی رفسنجانی، پیشین، ص. ۳۹)

۹- چگونه با تأیید و نظر امام راحل در مجلس خبرگان قانون اساسی که متکفل امر عظیم تأسیس نظام جمهوری اسلامی بود، زنان حضور داشتند، اما امکان راهیابی آنان به مجلس خبرگان رهبری وجود ندارد. زنان مؤمن و مسلمان ایران هم در حوزه های علمیه به درجه اجتهاد رسیده اند و

خبرگان ثبت نام نکرد. بر اساس آمار رسمی وزارت کشور حضور مردم در انتخابات خبرگان (۲۴ آذر ماه ۱۳۸۵) بیش از ۶۰ درصد و نسبت به دوره های گذشته بی نظیر بوده است. اما باز هم هیچ زنی برای ورود به مجلس خبرگان کاندید نشد و هیچ لیست مشترکی برای حمایت از زنان مجتهد ابراز آمادگی نکرد. چنانکه غلامرضا مصباحی مقدم سخنگوی جامعه روحانیت مبارز قبل از انتخابات اعلام کرده بود: هیچ زن مجتهدی در لیست جامعین وجود ندارد.^(۳)

سخن آخر این که همانند سایر دوره های گذشته بحث حضور زنان دوباره به طور موقت در گرفت اما علی رغم اظهار نظرهای ظاهراً موافق، هیچ رغبتی نه در خود زنان وجود داشت و نه گروه های سیاسی تا از حضور زنان حمایت به عمل آورند. دوباره در آستانه تشکیل مجلسی سراسر مردانه و برگزاری جلساتی بانگه مردانه به مسائل کلان سیاست این کشور قرار گرفته ایم مانند مجلسی که علی رغم هیچ منع قانونی هنوز حاضر نشده تا تنها یک صدتلی را به رقیبان زن خود واگذار کند و زنان مجتهد هم هیچ میلی برای حضور در این نهاد سراسر مردانه نداشتند. نمونه روشن آن عدم تمایل خانم زهره صفاتی برای حضور در مجلس خبرگان چهارم بود. اما به راستی دلایل اصلی این غیبت کدام اند؟ عدم رغبت زنان مجتهد به حضور در عرصه های سیاسی و رقابت با مردان؟ سیاستگذاری های ناکارآمد و انفعال در حوزه های علمیه خواهران؟ مقاومت پنهان تصمیم گیران و تعیین صلاحیت کنندگان در برابر حضور زنان و یا ماهیت خود مجلس خبرگان که همچون سایر مناصب و پست های سیاسی در عین دارا بودن اهمیت، به اعتقاد برخی چندان با امور جاری و اجرایی مانند شورای شهر و روستا و یا ریاست جمهوری و نمایندگی مجلس ارتباط ملموس و عینی ندارد.

پانویس:

- ۱- حسین مهرپور، مباحثی از حقوق زن، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۷۹، ص ۳۶۴.
- ۲- العروة الوثقی و تحریر الوسیله، ذیل مسئله شروط قاضی.
- ۳- صورت مشروح مذاکرات شورای بازنگری قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ج ۲، صفحات ۶۵۸ و ۶۹۱.
- ۴- محمد هاشمی، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، جلد دوم، حاکمیت و نهادهای سیاسی، نشر میزان، پائیز ۱۳۸۱، ص. ۴۵.
- ۵- محمد هاشمی، حقوق اساسی جمهوری اسلامی